

Dr. Mujzer Péter*

A 2. páncélos hadosztály harcai 1944 őszétől 1945 tavaszáig

Románia az 1944 augusztusi szovjet offenzíva nyomán kivált a tengelyhatalmak közül, és hamarosan hadat üzent Németországnak. A magyar hadvezetés számolva ezzel a román lépéssel, felkészült Dél-Erdély katonai megszállására. A hadműveleti tervek szerint az előrenyomuló magyar csapatoknak a Kárpátok déli vonulatait kellett volna megszállni és biztosítani, ezzel megakadályozva a szovjet és új szövetségesük, a román haderő benyomulását a magyarok lakta területekre.

A magyar vezérkar elrendelte a 2. magyar hadsereg mozgósítását, a sebtében összeszedett erőket a 2. páncélos hadosztály átcsoportosításával erősítették meg. 1944. szeptember 5-én indult meg a támadás a számbeli fölényben lévő román csapatok ellen.

A támadó magyar csapatok kötelékébe 3 tartalék gyaloghadosztály, egy-egy könnyű- és gyaloghadosztály (utóbbi 3 gyalogezreddel), két tartalék hegyvidandár, egy határavadászdandár és a 2. páncélos hadosztály tartozott. A román haderő a támadással szemben az 1. és a 4. román hadsereg kötelékében 20 hadosztályt sorakoztatott fel Dél-Erdély védelmében.

A támadás első fázisában a magyar csapatok sikeresen benyomultak Dél-Erdélybe, elfoglalták Torda városát és átkeltek a Maros és az Aranyos folyókon.

A Románia feől előrenyomuló szovjet csapatok felgyorsították az előrenyomulásukat és a magyar erőknek nem sikerült elfoglalni az átjárókat a Déli-Kárpátokban. A magyarok kénytelenek voltak visszavonulni a Maros folyó mögé, és védelemre berendezkedni.

A harcokban a 2. páncélos hadosztály, 10. rohamlöveg-osztály és 101. és 103. számú páncélvonat vett részt.

A 2. páncélos hadosztályt Zsedényi Zoltán vezérőrnagy, a 3. harckocsiezredet Balsay László ezredes, a 3. gépkocsizó lövészezredet Altörjay Jenő ezredes irányította a harcok során.

A 2. páncélos hadosztály 1944 áprilisától – az 1. magyar hadsereg kötelékében – a galíciai hadműveletekben vett részt, súlyos anyagi és személyi veszteségeket szenvedett. A jelentések szerint 1944 szeptemberében a páncélos hadosztály 14 db 38M Toldi könnyű harckocsival, 40 db 40M

1. ábra. Panzerkampfwagen IV-es H harckocsi magyar személyzettel a 3. harckocsiezred kötelékében, 1944 szeptemberében

Turán közepes, 14 db 41M Turán nehéz harckocsival, 21 db 40M Nimród páncélgépgépjárművel és 12 db 39M Csaba páncélgépkocsival rendelkezett.

A veszteségek pótlására a hadosztály már Galíciában kapott német harcjárműveket, de ezek többsége a nyári harcokban elveszett. A szeptemberi támadás előtt a következő német eredetű harcjárművek voltak a hadosztály állományában; 1 db Panzerkampfwagen III-as (a továbbiakban Pz), 9 db Pz. IVH, 3 db Pz. VIE Tigris harckocsi és 1 db Sturmgeschütz III-as rohamlöveg.

Szeptember 4. körüli időpontban további 20 db Pz. IVH és 5 db Pz. V-ös Párduc harckocsit kapott a 2. páncélos hadosztály. (Utóbbiak a még július 5-én kiképzésre átadott példányok voltak. – Szerk.)

A Párduc harckocsikat a 3/I. harckocsizászlóalj 1. századában Tarczay Ervin főhadnagy parancsnoksága alatt vonták össze. Tarczay főhadnagy a galíciai harcok során a zászlóalj Pz. VIE Tigris harckocsikkal felszerelt századát vezette. Egyes források szerint további 10-12 db Pz. V-ös, eredetileg románoknak szánt harckocsit is átadtak a németek a magyar páncélosoknak.

ÖSSZEFOGLALÁS: A magyar hadvezetés az 1944 augusztusi román kiugrást követően elrendelte a 2. magyar hadsereg mozgósítását. A szeptember 5-én megindult támadás első fázisában a magyar csapatok sikeresen benyomultak Dél-Erdélybe, és elfoglalták Torda városát. A harcokban a 2. páncélos hadosztályt, a 10. rohamlövegosztályt, a 101. és 103. számú páncélvonatot vették be. A 2. páncélos hadosztály ezt követően az 1944–45-ös magyarországi harcokban is részt vett.

KULCSSZAVAK: Magyar Királyi Honvédség, 2. magyar hadsereg, 2. páncélos hadosztály, Erdély, Tordai csata, Tarczay Ervin páncélos főhadnagy

ABSTRACT: After the Romanian withdrawal in August 1944, the Hungarian military leadership ordered mobilization of the 2nd Hungarian Army. In the first phase of the attack started on 5 September, the Hungarian troops successfully pushed into South Transylvania and captured the city of Torda. In the fighting, the 2nd Armoured Division, the 10th Assault Gun Unit, the 101st and 103rd Armoured Trains were deployed. Then, in 1944 and 1945, the 2nd Armoured Division participated in combats in Hungarian.

KEY WORDS: Royal Hungarian Army, 2nd Hungarian Army, 2nd Armoured Division, Transylvania, battle at Torda, lieutenant tankman Ervin Tarczay

* ORCID: 0000-0003-2199-3673

2. ábra. Improvizált páncélvonat 40M Turán harckocsival a határvédelemben, 1944 augusztus–szeptember

A 2. páncélosadosztály gépkocsizó lövészezrede három zászlóaljjal (4.,5.,6.) rendelkezett, a gépvontatású tűzérezdnek csak két könnyű tarackos tűzérozstálya volt. A hadosztályhoz még egy-egy légvédelmi tűzérozstály és páncélgéppágyús zászlóalj tartozott. A hadosztály ellátó oszlopához tartozott egy közepes páncélos-pótszázad is. A 2. páncélosadosztály nagyjából 140 db harcjárművel rendelkezett, ezek közül mintegy 100 db volt bevethető a támadás kezdetekor.

A 2. páncélosadosztály egységeit 1944. szeptember 5-ig vasúti szállítással, Esztergom és Hajmáskér körzetéből vonták előre Szamosfalva kirakodási körzetébe.

A román erők védelmi vonala a váratlan magyar támadást követően összeomlott. A 2. páncélosadosztály szeptember 5-én Ludas körzetében áttörte a román 21. kiképző hadosztály védelmét. A 3/1. harckocsizászlóalj 1. százada Tarczay Ervin főhadnagy parancsnoksága alatt aznap este elérte Marosludast. A magyar támadás azonban lelassult, amikor egy román tűzérségi lőtéren keresztül próbáltak előretörni. A román tűzérség, az ismert koordináták és tereppontok alapján nagy pontosságú tüzéll lassította a magyar előrenyomulást. Szeptember 8-án a román gépesített hadtest, a 8. román lovas-gépesített hadosztály és a 9. román gyalogadosztály is harcbavetésre került, hogy megállítsák a magyar támadást.

A páncélosadosztályt szeptember 10-én három napra tartalékba küldték, majd szeptember 13-án, Torda körzetében ismét bevetették. A magyar erők erős védelmet építettek ki Torda városa körül, ami megállásra kényszerítette a támadó szovjet-román erőket 1944. szeptember közepe és október közepe között.

A magyar hadvezetés a páncélosadosztály egységeit, a legyeseit mozgó tartalékként alkalmazta a védelem kritikus szakaszain. A bevetett páncélos- és gépkocsizó lövészelegységek ellentámadásokkal kivetették a magyar védelembé beékelődő ellenséges erőket, és a frontvonal helyreállítása után visszatértek a tartalék állásokba.

1944. szeptember 15-én a 3/1. harckocsizászlóalj, élén a Párducokkal felszerelt 1. századdal, újabb sikeres ellentámadást hajtott végre. A Tarczay Ervin főhadnagy vezette századot a heves ellenséges tűz leválasztotta a főerőktől. Az 1. század ennek ellenére három ellenséges páncéltörő ágyút és két lövészezszázadot semmisített meg.

Szeptember 16-án, a túlerőben lévő szovjet páncélos kötelék oldalba támadta a Tarczay-századot. A századparancsnok higgadt helyzetfelismeréssel vezette a századának tüzét és megállították a támadó szovjet harckocsikat.

Aznap délután az 3/1. harckocsizászlóalj a parancsnoka öntevékeny elhatározása alapján, a 3/1. harckocsizászlóalj balszárnyát mentette meg a támadó szovjet harckocsiktól.

3. ábra. 39M Csaba páncélgépkocsi, tartalékos tisztekkel. Szintén a határvédelemben vett részt 1944 augusztusában és szeptemberében, a magyar támadás előtt

Tarczay Ervin főhadnagy harckocsija szeptember 16-án 3 szovjet harckocsit és egy páncéltörő ágyút semmisített meg.

Szeptember 17-én Torda keleti részén hídfőállást foglaló szovjet csapatok ellen a 6. gépkocsizó lövészezszászlóalj indított támadást. A 3/1. harckocsizászlóalj parancs nélkül, a századparancsnok elhatározásából csatlakozott a gépkocsizó lövészek támadásához és kilőtt két db T-34-es szovjet harckocsit.

A legsúlyosabb harcokra szeptember 22-én került sor, amikor a szovjet-román erők megpróbálták bekeríteni és megsemmisíteni a védekező magyar csapatokat. A támadó szovjet és román erők beékelődtek a 25. magyar gyalog- és a 2. magyar páncélosadosztály védelmébe. A 3/1. harckocsizászlóalj Párduc harckocsijai – ismét csak a századparancsnok elhatározásából – ellentámadást indítottak. A betört ellenséges erőket kivetették, és egy teljes ellenséges zászlóaljat megsemmisített a Tarczay-század. Tarczay Ervin főhadnagy Párduc harckocsija ezen a délutánon újabb két db szovjet T-34-est lőtt ki. A harcok során Tarczay főhadnagy Párducát is kilőtték, de ő átszállt egy másik harckocsiba, és tovább vezette a támadást.

A 3/1. harckocsizászlóalj Párducokkal felszerelt százada Torda körzetében, szeptember 15. és október 5. között 11 db harckocsit, 17 db páncéltörő ágyút, 20 db géppuskát és egy sorozatvetőt semmisített meg.

A Torda környéki harcokban a 10. rohamlövegosztály 40/43M Zrínyi rohamtarackjait is bevetették.

Szeptember 22-én délután az 1/1. gyalogzászlóalj sikeres ellentámadást indított a 10. rohamtüzér osztály 2. ütegével

4. ábra. Pak 40 75 mm-es páncéltörő ágyú és RSO vontató kirakodása. Az eredetileg a román hadseregnek szánt fegyverzetet a magyar honvédség kapta meg a németektől

5. ábra. A 40M Turán közepes harckocsikat is bevetették az erdélyi harcokban

7. ábra. A Magyar Királyi Honvédség gyalogsága és a 40M Turán közepes harckocsiszázad ellentámadásra készül

megerősítve. A jól időzített támadás meglepte a Vörös Hadsereg katonáit. A Bozsoki János zászlós parancsnoksága alatt harcoló 6 db Zrínyi rohamtarack leszállásból, néhány perces tűzharcban 18 szovjet T-34-es harckocsit semmisített meg. Bozsoki zászlós a tűzharc után felderítést hajtott végre a Zrínyi rohamtarackjával, a többi rohamlőveg visszamaradt Sósfürdő körzetében.

A zászlós hamarosan erős csatazajt hallott a visszamaradt rohamtarackjainak irányából, azonnal visszatért, hogy segítsen az emberein. A hátra hagyott magyar rohamlővegeket a szovjet erők lerohanták, Bozsoki zászlós három sérült és két épen maradt 40/43M Zrínyi rohamtarackot, halott és sebesült rohamtűzéreket talált a harc helyszínén. Bozsoki zászlós a két ép rohamlőveget visszavitte a magyar állások mögé, és önként vállalkozott a sérült járművek visszahozatalára is. A sérült járműveket éjszaka sikerült kihozni a senki földjéről. Bozsoki János zászlóst a harctéren tanúsított kiemelkedő bátorságáért Tiszti Arany Vitézségi Éremmel tüntették ki. Ő volt a magyar honvédség 7. tisztje, aki ilyen magas kitüntetésben részesült.

1944. szeptember 24-én a 2. páncélosadosztály hadrendjében mindössze 2 db Pz. V-ös Párduc, 6 db Pz. IV-es H és 9 db Turán harckocsi maradt. A 3. harckocsiezred Nagy-Ördögös körzetében gyülekezett, a hadsereg tartalékaként.

1944. szeptember 26-án a 6. gépkocsizó lövészszázalaj, a 2. páncélos utász zászlóalj egységei 2 Pz. V-ös Párduc és 9 Turán harckocsi támogatásával, Péterlakat térségében ellentámadást intéztek az előrenyomuló szovjet erők ellen.

6. ábra. A 38M Toldi könnyű harckocsit a felderítőszakaszok állományában még szintén bevetették

1944. október 8-án a magyar erők megkezdték a visszavonulást Erdélyből. A következő napon a román páncéloscsoport, az Aranyos folyónál támadást intézett a 25. és a 26. magyar gyaloghadosztály állásai ellen. Az előrenyomuló román erők október 11-én elfoglalták Apahidát és összecsaptak a magyar harckocsikkal. A 2. páncélosadosztály súlyos anyagi és személyi veszteségeket szenvedett a tordai harcok során.

Román források szerint a harcok során, 1944. szeptember-októberében a román hadsereg számos magyar harcjárművet zsákmányolt. A Toldi és Turán harckocsik mellett két Hetzer páncélvadász, és egy Zrínyi rohamlőveg került román kézre. Ellentétben a korábban lefektetett együttműködési szabályokkal, amelyek szerint a zsákmányanyag a szovjet hadsereg tulajdonába került, a harcjárműveket a románok bevetették a magyar csapatok ellen.

A 2. PÁNCÉLOSHADOSZTÁLY HARCAI MAGYARORSZÁGON, 1944-45-BEN

Október 15-e után az elszenvedett veszteségek pótlására csatlakozott a hadosztályhoz az addig Budapesten állomásozó négy harckocsi, és egy páncélgépágyús századból álló páncéloskötélék, négy könnyű tarackos üteg és két gépkocsizó pót lövészszázalaj.

Október 25-én Tarczay Ervin főhadnagy harckocsiszázada Tiszapolgár körzetében harcolt. A magyar harckocsizók lerohantak egy ellenséges páncéltörő tűzérállást, 3 db páncéltörő ágyút zsákmányoltak, és kilöttek két szovjet T-34-es harckocsit. A harckocsiszázad további 5 db szovjet harckocsit lőtt ki október 6. és 25. között.

1944. október 30-án Tiszapolgártól délre, Tarczay Ervin főhadnagy századát bekerítették. A századparancsnok vezetésével egy aknamezőn keresztül a magyar harckocsizóknak sikerült kitörniük, és közben egy szovjet gyalogzászlóaljat is megsemmisítettek. Tarczay harckocsijára egy páncéltörő ágyú 25 méter távolságról rálőtt, de a főhadnagynak a sérült járművel is sikerült legázolni a páncéltörő löveget. Tarczay főhadnagy tovább támadott és rajtaütött egy, az úton menetelő ellenséges ütegen. A magyar harckocsi szétlőtte és legázolta a fogatolt üteget.

1944. november végén a 2. páncélosadosztály Komárom – Párkány körzetében személyi és anyagi feltöltést kapott. A 3. harckocsiezrednek 9 db Pz. IV-es és 2 db 38M-es Toldi könnyű harckocsija volt bevethető. A hadosztály Szákszendén a személyi állomány részére Turán harckocsikról Pz. IV-es harckocsikra átképzést szervezett. A 2. hadosztály 1944. december 9. és 19. között Lovasbe-

rény körzetében a német III. páncélos, majd a VIII. hadtest alárendeltségében harcolt.

1944. december első napjaiban a 2. páncélosadosztálynak 119 db harcjárműve volt, de ebből mindössze 17 db harckocsi volt bevethető. A 2. páncélosadosztálynak 26 db 40M Nimród páncélgéppágyúja, 8 db 39M Csaba páncélgépkocsija, 35 db 40M Turán közepes és 8 db 41M Turán nehéz harckocsija, 16 db 38M Toldi könnyű harckocsija, 1 db Pz. III-as, 20 db Pz. IV-es, 4 db Pz. V-ös Párduc harckocsija és egy StuG III-as rohamlövege volt. December végével mintegy 100 db üzemképtelen harcjárművet leírtak a hadosztály állományából.

1944 végétől a 2. páncélosadosztály egy kisebb páncélosharccsoportja a Szent László hadosztály alárendeltségében a Garam folyó menti harcokban vett részt.

A 3. harckocsiezred 3 db 38M Toldi könnyű harckocsival és 2 db Pz. IV-es harckocsival rendelkezett. Az 52. páncélgéppágyús zászlóaljnak 7 db 40M Nimród páncélgéppágyúja volt.

A 2. páncélosadosztály 1945. január 7. és 12. között 15 db Pz. IV-es harckocsival, 3 gépkocsizó lövészszázalóaljjal és 3 üteggel vett részt a „Conrad hadművelet”-ben, Székesfehérvár körzetében. A szovjet csapatok Csákvár körzetében állították meg a német 3. és a magyar 2. páncélosadosztályok támadását. A magyar páncélosok 1945 januárjában a veszteségek pótlására 27 db Pz. IV-es és 2 db Pz. V-ös Párduc harckocsit kaptak. (Alkatrészhány miatt a magyar gyártmányú harcjárművek gyakorlatilag kiestek a hadrendből.)

1945. január 16-án a megerősített 2. páncélosadosztály 27 db Pz. IV-es harckocsival, 5 db 40M Nimród páncélgéppágyúval, 2 db féllánctalpas harcjárművel, 4 gépkocsizó lövészszázalóaljjal és 2 üteggel rendelkezett.

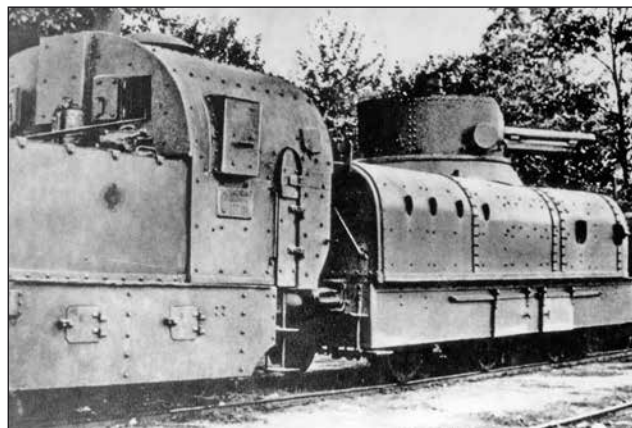
1945. január 24-én a 2. páncélosadosztály és a német 4. lovasdandár a magyar 1. huszárhadosztály támadását támogatta a Vértes-hegységben. A magyar csapatok, Csákvár térségében 11 db Pz. IV-es és 4 db 40M Nimród páncélgéppágyúval felújították a támadást.

Január 25-én a szovjet csapatok 9 db magyar és német harckocsit lőttek ki. A 3/II. harckocsizóaljjal Zámoly körzetében 15 db Pz. IV-es harckocsival vett részt a harcokban.

1945. március 14-től a 2. páncélosadosztályt a IV SS Páncélos Hadtestnek rendelték alá, a hadosztály állományában 16 db Pz. IV-es harckocsi, 4-4 db gépkocsizó lövészszázalóalj és üteg tartozott.

1945. március 17-én, az időközben századossá előléptetett Tarczay Ervin visszatért az alakulatához, és 4 db Pz. IV-es harckocsival részt vett a Söréd környéki harcokban. Az előretörő szovjet erők a faluban bekerítették a védekező magyar és német csapatokat. A magyar csapatok kilőttek két szovjet Sherman harckocsit, és megsemmisítettek 2 db gépjárművet, 3 db aknavetőt és egy lövészszázadot. A faluban bekerített magyar–német erőknek elrendelték a visszavonulást, de a felázott talajon reménytelen volt a nehéz harcjárművekkel a kitörés. A még harcképes magyar Pz. IV-es harckocsik egyike, Korbuly István főhadnagy parancsnoksága alatt 300 méterről kilőtt egy szovjet páncélost. A német 3. SS páncélvadászosztály rohamlövegei, vadászpáncélosai és önjáró páncéltörő ágyúi a templom körzetéből kiindulva kitörést kíséreltek meg Bodajk irányába. Azonban a Söréd-től nyugatra lévő felázott szántóföldön a nehéz harcjárművek elakadtak, és a kezelőszemélyzet felrobbantotta őket.

A heves szovjet gyalogsági és aknavetőtűzben Tarczay százados is a gyalogos kitörés mellett döntött. A kitörés során Tarczay Ervin századost a jobb térdén érte találat, amelyet kötszer hiányában nem sikerült bekötözni. Korbuly István főhadnagy másodmagával megpróbálta tovább

8. ábra. A 101. számú magyar páncélvonatot is bevetették az erdélyi harcokban

9. ábra. 40/43M Zrínyi rohamtarackok támadás közben

vinni, de a súlyosan sebesült százados összeesett és feltehetően maga kérte, hogy társai haladjanak tovább.

Tarczay Ervin századost 1945. március 18-a óta senki sem látta. Hivatalosan eltűntnek nyilvánították, de nagy valószínűséggel Söréd határában elvészett.

A szovjet csapatok Söréd elfoglalásakor 35 db harcjárművet és 70 db gépjárművet zsákmányoltak, továbbá kilőttek 21 db német és magyar harcjárművet. A háború végéig a 2. páncélosadosztály maradványai már csak szórványos ellenállást tudtak kifejteni, és 1945 májusára a hadosztály harcoló alakulatként megszűnt.

10. ábra. Páncélos bemutató az Esztergom-tábori páncélos iskolán. Az előtérben látható Panzerkampfwagen V Párduc harckocsiból, a támadás előtt a 3. harckocsiezred is kapott néhány darabot

FORRÁSOK

1. Huszár Hadosztály 1944/45, HHA, 1992;
 Babucs Zoltán: „Állták a csatát Tordánál fejtetőig vérben...” – Emlékkönyv a tordai csata 60. évfordulójára. Tordai Honvéd Hagyományörző Bizottság, 2004 Torda;
 Bíró Ádám – Éder Miklós – Sárhidai Gyula: A Magyar Királyi Honvédség hazai gyártású páncélos harcjárművei 1920–1945, Petit Real, 2012;
 Bonhardt Attila – Sárhidai Gyula – Winkler László: A Magyar Királyi Honvédség fegyverzete, Zrínyi Kiadó, 1992;
 Bombay László – Gyarmati József – Turcsányi Károly: Harcokcsik 1916-tól napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1999;
 Dálnoki Veress Lajos: Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920–1945), München, 1974;
 Dombrády Loránd – Tóth Sándor: A Magyar Királyi Honvédség 1919–45, Zrínyi, 1987;
 Gosztonyi Péter. A Magyar Honvédség a II. világháborúban, Európa Könyvkiadó, 1992;
 György Sándor: A magyar királyi 16. honvéd felderítő osztály harcai az 1. hadsereg kötelékében 1944–1945, Históriaantik Kiadó, 2012;

Hollósy – Kuthy László: Don, Torda, Kárpátok, Gilde Verlags, 1990;
 Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert: Erdély a Hadak Útján 1940–1944, Püedlo Kiadó, 2006;
 Mányi Pál: Magyar páncélosokkal a hadak útján 1941–1945, Magánkiadás 2000;
 Szabó Péter – Számvéber Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország 1943–1945, Püedlo Kiadó, 2009;
 Péter Muzser: Hungarian Mobile Forces 1920-45, Bayside Books, 2000;
 Ravasz István: Erdély, mint hadszíntér 1944, Petit Real, 1997;
 Turcsányi Károly – Hegedűs Ernő – Számvéber Norbert – Kovács házy Ernő – Matthaedesz Konrád: Nehéz harcokcsik – Összehasonlító értékelések, műveleti alkalmazások és a magyar TAS tervezése. Püedlo Kiadó, Debrecen, 2008. 287 p.;
 Ungváry Krisztián: A magyar honvédség a második világháborúban, Osiris, 2005;
 Veress D. Csaba: Magyarország hadikronikája 1944–1945 I-II. Militaria, 2002.

(Fotók a szerző gyűjteményéből.)

Szerk. dr. Béres János

Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok

A Zrínyi Kiadó gondozásában 2018-ban jelent meg a *Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok* című könyv, amely közel 80 állam nemzetbiztonsági rendszerét mutatja be. A kötetet a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat szakértői írták, szerkesztője dr. Béres János vezérőrnagy, a kiadvány lektora a KNBSZ elődszervezetének, a Katonai Felderítő Hivatalnak egyik korábbi vezetője, a téma elismert szakértője, dr. Magyar István nyugállományú dandártábornok. Az elemzett országok kiválasztása Magyarország nemzetbiztonsága szempontjából történt, így tartalmazza az összes európai, valamint más kontinensek hazánk számára jelentőséggel bíró országait. A könyv az országok szolgálatainak nevét, alapadatait – rendeltetés, feladatrendszer, létszám, költségvetés, rövid ismertetés, történet – mutatja be.

Az országokénti ismertetések bevezetőjeként, az érdeklődők számára dr. Vida Csaba felvázolja a nemzetbiztonsági rendszer elméleti alapjait, a nemzetbiztonsági szolgálatok típusait, feladatrendszerét, ellenőrzésének és irányításának kérdéseit.

A különböző államok nemzetbiztonsági rendszerének vizsgálata alapján azonosíthatóak ugyan bizonyos törvényszerűségek, ám ezek helyett – az eltérő történelmi fejlődés és a helyi sajátosságok miatt – számos országban egyedi megoldások születtek. A szolgálatok rendeltetésük és jellegük alapján feloszthatók katonai és polgári, valamint hírszerző és elhárító szervezetekre, amelyek saját adatszerező és elemző-értékelő képességekkel rendelkeznek. Ám vannak olyan szolgálatok is, amelyek nem illeszkednek a klasszikus felosztásba. Ezek többségükben az utóbbi évtizedekben alakultak ki, vagy váltak a nemzetbiztonsági rendszer önálló összetevőivé. Közéjük tartoznak a koordináló-irányító, az adatvédelemmel és adatszerezéssel foglalkozó szolgálatok, és egyes országokban a nemzetbiztonsági rendszer részeinek tekinthetők a nyomozati jogkörrel rendelkező terrorellenes, szervezett bűnözés-, és korrupcióellenes tevékenységet folytató rendvédelmi szervezetek is.

A nemzetbiztonsági szolgálatok olyan funkciókat látnak el, amelyek az állam fennmaradásával, biztonságával kapcsolatosak, többnyire a végrehajtó hatalom politikai irányítása alatt állnak. Kiemelt fontosságú céljaikat segítő különleges jogosítványokkal rendelkeznek. Demokráciákban jelentős szerepe van a nemzetbiztonsági szolgálatok ellenőrzésének, mert ez biztosítja, hogy ne élhessenek vissza különleges felhatalmazásaikkal és speciális műveleti lehetőségeikkel. Az ellenőrzésben a végrehajtó, a törvényhozó és a bírói hatalmi ágnak, rendszerint egyaránt szerepe van.

A továbbiakban a kötet ismerteti a szomszédos és környező országok, a nagyhatalmak (Amerikai Egyesült Államok, Kínai Népköztársaság, Oroszországi Föderáció), a Közel-Kelet és Közép-Ázsia, Európa, valamint számos afrikai, távolkeleti, amerikai jelentősebb államalakulat nemzetbiztonsági szolgálatait. A kötet végül bemutatja néhány fontosabb nemzetközi szervezet hírszerző, elhárító, bűnüldöző tevékenységét is (NATO, EU, Interpol stb).

A kézikönyv hiánypótlónak tekinthető, hasonlóan széles kitékintésű mű az elmúlt évtizedben Magyarországon nem készült.

A 304 oldalas, papírkötéses könyv 4000 Ft-os áron kapható a könyvesboltokban, illetve közvetlenül a Zrínyi Kiadónál is, 25%-os helyszíni kedvezménnyel, vagy a kiadó online felületén:

http://www.hmzrinyi.hu/termek/kulfoldi_nemzetbiztonsagi_szolgalatok

(Cím: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b, Tel.: 06 1 459 5373, e-mail: gyoredina@armedia.hu). (Sza)

